

مطالعه شاخص‌های بیولوژیک و شیوع تومور خودبخود پستان در موش رازی: مدل آزمایشگاهی سرطان پستان، نژاد ایرانی

فاطمه توده دهقان^{۱*} محمدحسن متدين^۱ محمدرضا غلامی^۲

(۱) بخش تحقیق و پژوهش حیوانات آزمایشگاهی موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی کرج، کرج- ایران.

(۲) بخش پاتولوژی موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی کرج، کرج- ایران.

(دريافت مقاله: ۱ شهریور ماه ۱۳۸۴ ، پذيرش نهايی: ۱۰ اسفند ماه ۱۳۸۵)

چکیده

موس رازی اولین موش آزمایشگاهی ایرانی است که در موسسه رازی ایجاد شده و مستعد به تومور خودبخود پستان میباشد. در این مطالعه میزان و سرن ابتلابه تومور، عوامل دخیل در بروز آن و برخی از بارامترهای خونی در این نژاد بررسی گردید. میزان بروز سرطان در موس های رازی ماده بکر در مقایسه با ماده های مولد و دریافت کننده هورمون اختلاف معنی داری نشان داد ($p < 0.05$). ولی با موس های نژاد NMRI ماده بکر که از بدو تولد از مادران رازی شیر خورده بودند اختلافی نداشت. میزان ابتلابه تومور های رازی که از بدو تولد از مادران NMRI شیر خورده بودند بسیار کمتر از سه گروه دیگر بود. میزان ارتیروسیت، لکوسیت، PCV، نوتروفیل، منوسیت و لنفوسیت در موس های رازی بدون تومور و دارای تومور در $p < 0.05$ اختلافی نداشتند. این تومور فقط در ماده های بالغ دیده میشود و نوع آن آدنوكارسينوم تشخيص داده شد. به نظر میرسد فاکتور شیربریش از عوامل زننیک و تحریکات هورمونی در بروز آن نقش داشته باشد. با توجه به نتایج بدست آمده می توان موش رازی را عنوان مدلی مناسب برای استفاده در مطالعات مربوط به تومور پستان و داروهای ضد سرطان معرفی نمود.

واژه های کلیدی: موش، تومور خودبخود پستان، هماتولوژی، پاتولوژی، لاینسنترنول.

شناسنامه علمی و معرفی آن بعنوان یک مدل آزمایشگاهی، کارهای زیادی در قالب طرح تحقیقاتی از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰ انجام گردید در طی این تحقیق پنج ساله کلینی موش افزایش داده شد و از نسل نهم تا نسل چهاردهم به روش همخونی تکثیر گردید. سپس موش های بدست آمده، به گروه های آزمایشی تقسیم شدند و مورد مطالعه و بررسی قرار گرفتند.

مواد و روش کار

الف) گروه بندی حیوانات: موش های مورد مطالعه به طور تصادفی به ۵ گروه تقسیم بندی شدند:

گروه اول: تعداد ۱۰۰ سرم موش ماده بالغ رازی بصورت یک سرنریه همراه سر ماده جفت انداری شدند. ماده هایی که زایمان کردنده به همراه نوزادان خود به قفس های انفرادی منتقل گردیدند.

گروه دوم: ۵۴ سرم موش ماده بالغ جوان رازی به صورت چهارتایی در داخل قفس، بدون جفت انداری نگهداری شدند.

گروه سوم: تعداد ۱۴ ماده بالغ جوان رازی به طور معمول جفت انداری شدند و از روز اوپس از زایمان روزانه به مدت ۲۱ روز (طی دوران شیرواری) به میزان 5mg/kg از هورمون لا ینسترنول (lynestrenol) با لوله معدی دریافت کردند.

گروه چهارم: تعداد ۴۷ سراز موش های NMRI که از روز اول تولد از مادران رازی شیر خوردن و همچنین تعداد ۴۳ سرم موش رازی که از روز اول تولد توسط مادران NMRI شیرداده شدند.

مقدمه

بروز سرطان پستان در موش تحت تاثیر فاکتورهای مختلف مانند ویروس (۶)، محرک های شیمیایی (۲۰، ۲۱، ۱۳)، هورمون (۲۰، ۲۱، ۱۷) و عوامل ایمونو لوزیک، تغذیه و وزن تیک (۴، ۱۲، ۱۶، ۱۷) می باشد. میزان ابتلابه تومور پستان در نژادهای مختلف متفاوت است (۱۱، ۱۰). قدیمی ترین نژاد موش مستعد به تومور پستان موش DBA می باشد که در سال ۱۹۰۹ توسط دکتر لیتل تولید شده است و سپس در سال ۱۹۲۰ موش های C3H با میزان بروز ۲۸ درصد دیگر نژادهای مستعد به تومور پستان می توان موش های DD با ۲۷/۵ درصد درصد (۱۰) و Balb/c-p53^+ با ۵۵ درصد (۱۱) بروز سرطان پستان را ذکر کرد. موش رازی یکی از موش های آزمایشگاهی است که مستعد به سرطان خود بخود پستان می باشد. تاریخچه پیدایش این موش مربوط به سال ۱۳۵۴ است که موش های وحشی نرم ماده به رنگ پشت قهوه ای - زیرشکم سفید، جهت اهلی کردن از منطقه حصارک کرج به آزمایشگاه بخش پرورش حیوانات آزمایشگاهی موسسه رازی منتقل شدند. پس از ۹ سال جفت انداری بصورت همخون، موشی به رنگ سیاه به دست آمد که در آن دیکس بین المللی سال ۱۹۸۷ به نام رازی (Razi/A) (به عنوان موش نیمه همخون partial inbred) ثبت گردید. با این حال به علت عدم اطلاع کافی از خصوصیات بیولوژیک، زننیک، تولید مثلی و ویژگی های خاص آن، مورد استفاده محققین قرار نگرفت. از این رو برای شناخت بیشتر حیوان و کسب اطلاعات لازم برای تهیه

جدول ۱- میزان شیوع سرطان پستان در موش آزمایشگاهی رازی.

نام گروه	میزان شیوع (درصد)	سن ابتلا (ماه)	توضیحات
موش رازی مولد	۳۱	۱۲/۷۶±۲/۶	-
پکر رازی	۱۸/۵	۱۳/۴±۰/۴۸	در دوران شیرخوارگی فقط از مادران خودشان (رازی) شیر خورده‌اند
موش رازی و دریافت کننده هورمون	۳۶	۱۶±۳	در طی ۲۱ روز دو ره شیرخواری خود، روزانه مقدار نیم میلی‌گرم از هورمون ضدبارداری Lynesteranol به صورت خوارکی دریافت کردند
پکر رازی	۳۷/۲	۱۶	در دوران شیرخوارگی صرف‌آزاد مادران NMRI شیر خورده‌اند
NMRI	۱۹	۱۳/۱±۰/۸۳	در دوران شیرخوارگی صرف‌آزاد مادران رازی شیر خورده‌اند
موش NMRI مولد	-	-	مدت ۲/۵ سال در گروه کنترل (n=۳۰) تومور مشاهده نگردید

.PCV=Packed Cell Volume. توضیح: اعداد داخل پرانتزه‌دانه تغییرات را نشان می‌دهند.

نتایج

بررسی میزان و زمان بروز تومور پستان موش‌های پنج گروه تحت آزمایش با معاینه پستان (mammary palpation) مورد بررسی قرار گرفتند و نتایج ذیل بدست آمد:

گروه اول: از ۱۰۰ سرحيوان مولد، (n=۳۱) درصد از ماده‌های مبتلا به تومور خود بخود پستان شدند (تصویر ۱ و ۲)، که ۶۱/۳ درصد آنها در میانگین سنی (۱۲/۳ (بین ۷-۱۳) ماهگی و ۳۸/۷ درصد بقیه در حدود ۱۷/۳ (بین ۱۶-۲۰) ماهگی مبتلا به تومور پستان شدند.

گروه دوم: از ۵۴ سرحيوان بکر (n=۱۰) درصد حدود سن ۱۳/۴ ماهگی مبتلا به تومور پستان شدند.

گروه سوم (دریافت کننده هورمون Lynesterol): از ۱۴ سرموش رازی دریافت کننده هورمون (Lynesterol) درصد از حیوانات مبتلا به تومور پستان شدند. سن ابتلا حدود ۱۶/۲ ماهگی (بین ۱۲-۲۰) تعیین گردید.

گروه چهارم: از ۴۲ سرموش‌های NMRI که از مادران رازی شیر خورده بودند، (n=۸) درصد در سن ۱۲/۵ (بین ۱۲-۱۴) ماهگی مبتلا به تومور شدند. و از ۴۳ سرموش رازی که از مادران NMRI شیر خوردن فقط در (n=۱) درصد آنها تومور پستان مشاهده گردید (جدول ۱).

گروه پنجم: در ۳۰ سرموش‌های NMRI ماده مولد در مدت ۲/۵ سال هیچ‌گونه توموری مشاهده نگردید.

به طور کلی ۷۲/۳ درصد از تومورها یک‌طرفه (unilateral) و ۲۷/۷ درصد دو‌طرفه (bilateral) بودند و مدت زنده ماندن حیوان پس از مبتلا به سرطان، بین ۴-۲۰ ماه مشخص گردید. در یک مورد از گروه دوم، حیوان مبتلا پس از شش ماه تلف شد.

مطالعه آسیب شناسی: پس از تعیین وجود تومور پستان به طریق درموش‌های مورد مطالعه، بافت تومور در حیوانات mammary palpation میبتلا در دو مرحله اولیه و پیش‌رفته موردنیاز استفاده از قرار گرفت. در آزمایش‌های میکروسکوپی نوع تومور آدنوکارسینوم (adenocarcinoma) تشخیص داده شد. در برخشهای متعدد تهیه شده از نسج پستان، در بعضی قسمت‌های اشکال غده‌ای کاملاً واضح ولی شکل و اندازه آسینی به صورت یکنواخت نبوده،

ردیف	نام گروه	میزان شیوع (درصد)	سن ابتلا (ماه)	توضیحات
۱	موش رازی مولد	۳۱	۱۲/۷۶±۲/۶	-
۲	پکر رازی	۱۸/۵	۱۳/۴±۰/۴۸	در دوران شیرخوارگی فقط از مادران خودشان (رازی) شیر خورده‌اند
۳	موش رازی و دریافت کننده هورمون	۳۶	۱۶±۳	در طی ۲۱ روز دو ره شیرخواری خود، روزانه مقدار نیم میلی‌گرم از هورمون ضدبارداری Lynesteranol به صورت خوارکی دریافت کردند
۴	پکر رازی	۳۷/۲	۱۶	در دوران شیرخوارگی صرف‌آزاد مادران NMRI شیر خورده‌اند
۵	NMRI	۱۹	۱۳/۱±۰/۸۳	در دوران شیرخوارگی صرف‌آزاد مادران رازی شیر خورده‌اند
	موش NMRI مولد	-	-	مدت ۲/۵ سال در گروه کنترل (n=۳۰) تومور مشاهده نگردید

گروه پنجم: تعداد ۳۰ سرموش‌های NMRI مولد که بصورت یک سری به همراه ۴ سرمهاد جفت اندازی شدند. ماده‌هایی که زایمان کردند به همراه نوزادان خود به قفس‌های انفرادی منتقل گردیدند. در هر پنج گروه، سن و قوی سرطان پستان، درصد ابتلا به سرطان و موقعیت تولید مثلی حیوان در هنگام ابتلا به سرطان مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت.

موش‌های تحت آزمایش در شرائط متعارف، در دمای ۲۲±۲ درجه سانتی‌گراد، رطوبت ۵۵±۵ درصد، نسبت روشنایی / تاریکی ۱۰/۱۴ ساعت، در قفس‌های استیل و پلی کربنات با بستر پوشال چوب استریل نگهداری شدند. تغذیه آنها با استفاده از پلت تهیه شده در موسسه رازی انجام گرفت و آب تازه همواره در اختیار حیوانات قرار داشت.

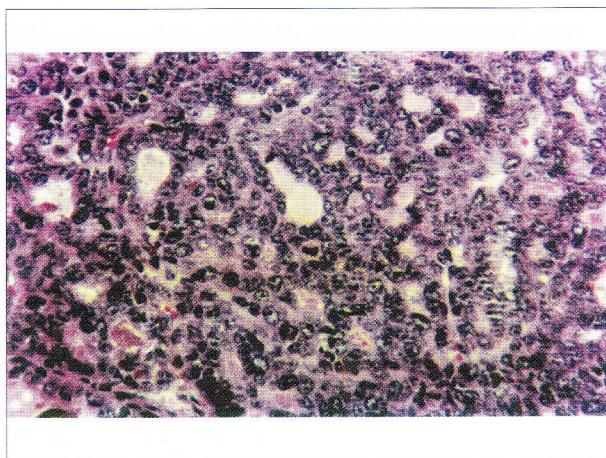
(ب) اندازه‌گیری فاکتورهای خون: پس از اتمام دوره آزمایش، از تعداد ۲۶ موش فاقد تومور و تعداد ۱۴ حیوان دارای تومور پستان از طریق پونکسیون قلب خون‌گیری انجام گرفت و فاکتورهای خون شامل، اریتروسیت، لکوسویت، PCV، نوتروفیل، لنفوسویت و منسویت به روش Harrison و همکاران در سال ۱۹۷۸ اندازه‌گیری شد.

(ج) مطالعه آسیب شناسی: پس از انجام خون‌گیری، موش‌های مبتلا به تومور اقطع نخاع کرده و در در مرحله اولیه و پیش‌رفته بیماری، از بافت تومور نموده‌گیری شد. بافت‌ها با استفاده از تیغ جراحی جدا، و در فرمالین ۱۰ درصد تشییت گردید و پس از مراحل آماده سازی به روش Heston و همکاران در سال ۱۹۶۳ بلوک‌های پارافینی بافت‌های ضخامت ۵ میکرون بریده شد و به روش هماتوكسیلین - افوزین (H&E) رنگ آمیزی گردید.

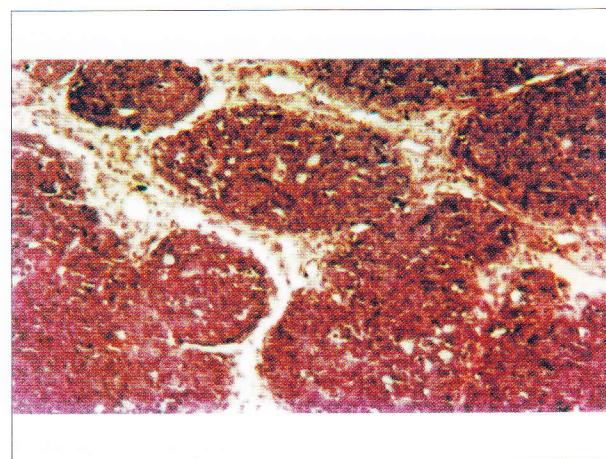
(د) کاریوتاپینگ: شمارش کروموزومی و Banding - G با استفاده از روش مغزاً استخوان انجام گرفت.

(ن) آنالیزداده‌ها: نتایج به دست آمده در این تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت و در $p < 0.05$ مقایسه گردید.

تصویر ۴- سلول‌های توموری غده پستان همراه تقسیم میتوز $\times 400$. H&E.

تصویر ۱- موش آزمایشگاهی رازی واجد سرطان پستان (مرحله اولیه).

تصویر ۵- سلول‌های توموری و استرومای اطراف آن $\times 100$. H&E.

تصویر ۲- موش آزمایشگاهی رازی واجد سرطان پستان (مرحله پیشرفته).

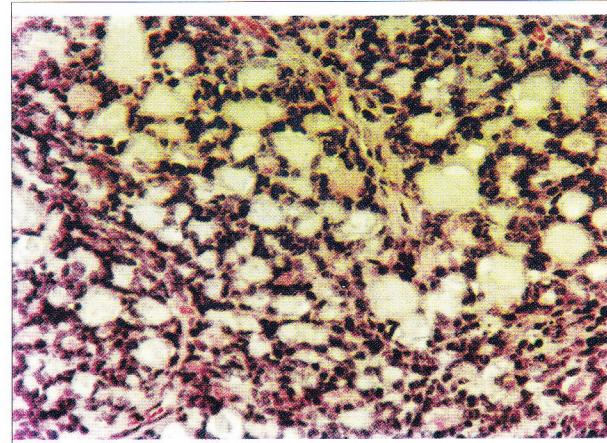
بعضی نواحی ساختار سلولی به علت بدخیمی شدید از فرم غده‌ای خارج شده و به صورت سلول‌های پکنوخت درآمده و اطراف آن را استرومای بافت همبندی احاطه نموده است (تصویر ۵).

مطالعه فاکتورهای خون: فاکتورهای خون در موش‌های بالغ رازی دارای تومور پستان اندازه‌گیری و با گروه کنترل مقایسه گردید که نتایج آن در جدول ۲ آورده شده است.

کاربوتاپینگ: شمارش کروموزومی انجام گرفت و تعداد کروموزوم‌های آن ($2n$) چهل عدد تعیین گردید.

بحث

موش رازی به عنوان اولین موش آزمایشگاهی ایران^(۱)، از جمله نژادهای موجود در کلینی موش‌های موسسیه رازی کرج می‌باشد. عدم وجود اطلاعات کافی در مورد فاکتورهای حیاتی و شاخص‌های بیولوژیک این حیوان عامل بل القوه‌ای برای ناشناخته ماندن این نژاد موش آزمایشگاهی ارزشمند در کارهای پژوهشی بوده است. بدین منظور مطالعه حاضر جهت

تصویر ۳- آسینی‌های پستان با اندازه‌های مختلف و نامنظم بودن سلول‌های اپیتلیال H&E $\times 200$.

سلول‌های جدار اپیتلیال هیپرکروماتیک با اندازه‌های مختلف و در بعضی نواحی به علت تقسیم شدید بصورت چند ردیف درآمده (تصویر ۳) که با درشت نمایی بزرگتر تقسیم‌های میتوزی کاملاً مشهود بود (تصویر ۴). در

می‌کند و شیوع آن در موش‌های جفت خورده (مولد) ۳۱ درصد و جفت نخورده (بکر) بالغ ۱۸/۵ درصد می‌باشد از این رو این نژاد موش را در ردیف موش‌های حساس به سرطان پستان با درجه متوسط قرار می‌دهند(۷). این عارضه فقط در موش‌های رازی ماده دیده شد و به نظر می‌رسد بروز سرطان این نژاد وابسته به هورمون(۲،۳،۱۷)، فاکتور شیر(۱،۱۷) و تحت تاثیر عوامل ژنتیک(۴،۱۶) باشد با این حال فاکتور شیر با میزان سهم ۱۹ درصد مهمترین عامل بروز بیماری می‌باشد.

تشکر و قدردانی

از آقایان دکتر تهرانی و دکتر زرنانی از پژوهشکده ابن سینای تهران به جهت نظرات اصلاحی ارزشمندانه و همچنین از تمامی پرسنل قسمت پرورش موش و آزمایشگاه بخش پرورش حیوانات آزمایشگاهی موسسه رازی که در انجام این کار علمی کمک و مساعدت نموده اند کمال تشکر و قدردانی رامی نماید.

References

1. Akhbarzadeh, J.(1979) First laboratory mouse of Iran, named RAZI:Razi,Iranian Vet. Society J.1-2:3-5.
2. Akio, M., Tadashi, S.(1974) Pregnancy dependence of mammary tumor in strain DD mice. J. Natl. Cancer Inst. 52:449-456
3. Bahauddin, M., Arafah, Hu,H,M.F., Janes,R., Andrea, M.and Olof, H.P.(1982) Hormone dependency in N-nitrosomethylurea-induced rat mammary tumor. Endo. 584-588.
4. Bentvelzen, P., Brinkhof, J., Haaijonan,J.J.(1978) Genetic control of endogenous murine mammary tumour viruses. Reinvastigated. Eroup. J. Cancer. 14:1137-1147.
5. Francesco, S.M.D., Maria, B.M.D.(1977) Bioactivity of C3H and RLLi mammary tumor viruses in virgin female Balb/c mice. Brief communication J. Natl Cancer Inst. 58:1845- 1847.
6. Frank, F.(1987) Veterinary Virology. Chapter. 31:552-558.
7. Gilbert, H.S., Robert, J.P., Susan, H.S. and Medina , D.(1978) Chemical carcinogenesis in C3H/StWi mice, A worthwhile experimental model for breast cancer. Cancer Res. 38:4504-4509.
8. Golovkina, T.V.(2000) A novel mechanism of

معرفی بیشتر این حیوان انجام گرفت. نتایج حاصل از اندازه‌گیری فاکتورهای خون موش‌های رازی بدون تومور پستان و دارای تومور نشان می‌دهند، که هیچگونه اختلاف معنی‌داری در بین آنها وجود ندارد. این فاکتورها در مقایسه با نژاد (B6D2F1) (۹) بالغ به جز در مورد گلوبول‌های سفید خون اختلاف معنی‌داری را نشان نمی‌دهند($p < 0.05$). نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که تومور پستان به طور خود به خود فقط در جنس ماده دیده می‌شود. مطالعه آسیب‌شناسی این نوع سرطان را آدنوکارسینوم آدنوکارسینوم تعیین نمود(۱۰). نتایج حاصل از آزمایش بر روی موش‌ها نشان می‌دهد که بروز سرطان در گروه اول ۳۱ درصد است که در میانگین سنی ۱۲/۷۶ ± ۲/۶ ماهگی دیده می‌شود. این مقدار در مطالعه قبلی (۱۱) ۹۱ درصد گزارش شده است که به عبارت دیگر این موش‌ها از درجه حد بالای حساسیت به سرطان پستان به حد متوسط کاهش یافته‌اند این موضوع با گزارش‌های منتشر شده در مورد موش C3H/StWi که به میزان ۲۸ درصد در میانگین سنی ۷/۸ ماهگی مستعد به سرطان پستان ناشی از ویروس MMTV می‌باشد، همچنان دارد که در آن پس از گذشت بیست سال، درجه ابتلا به سرطان از حد بالا به حد پایین کاهش یافته است(۷). این کاهش درصد ابتلامی تواند ناشی از افزایش درجه همچون آنها از نسل نهم تا نسل چهاردهم باشد. میزان ابتلای خود به خودی به سرطان در گروه اول، با میزان سرطان القابی در موش‌های C57BL/6 که با داروی (anthracene) (±) ۱۲-dimethylbenz مطابقت داشته(۱۳) و DMBA انجام می‌گیرد (۳۲ درصد در سن ۲۰ ماهگی) مطابقت داشته(۱۳) و اختلاف معنی‌داری ندارد ($p > 0.05$). میزان سرطان در گروه دوم (بکر رازی) ۱۸/۵ درصد است که در میانگین سنی ۱۳/۴ ماهگی می‌باشد. این مقدار کمتر از میزان بروز سرطان در موش‌های رازی مولد می‌باشد ولی با میزان بروز سرطان در موش‌های بکر نژاد BALB/CFRII که برابر ۱۴/۶ درصد (بروز در ۲۰ ماهگی) می‌باشد همچنان نسبی دارد(۵). این امر می‌تواند بدلیل تاثیر زایمان(۲) و تغییرات هورمونی (۳) در موش‌های مولد باشد. میزان سرطان در گروه سوم که دریافت کننده هورمون ضد بارداری بودند، ۳۶ درصد در میانگین سنی ۱۶ ماهگی می‌باشد. این موضوع بیانگر آن است که این سرطان به نظر می‌رسد از نوع وابسته به هورمون(۲،۳،۱۷) باشد و سهم آن حدود ۵ درصد مشخص شد. از عوامل مهم دیگری که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفت فاکتور شیر می‌باشد که ۱۹ درصد بود و یک عامل مهم در انتقال تومور پستان در موش‌ها محسوب می‌گردد(۴،۶). این امر با استفاده از مادران رضاعی بررسی و مورد تایید قرار گرفت. به طوری که نتایج نشان می‌دهند، ۱۹ درصد موش‌های NMRI که از بدو تولد از شیر موش رازی مادر تغذیه کرده بودند پس از سن ۱۲ ماهگی به تومور مبتلا شدند، که این میزان با درصد ابتلا گروه دوم (۱۸/۵ درصد) اختلاف معنی‌داری نشان نمی‌دهد($p > 0.05$). حال آنکه فقط ۳/۲ درصد از موش‌های رازی که از مادران NMRI از بدو تولد شیر خود را بودند مبتلا به سرطان پستان شدند (جدول ۲) که نشانگر تاثیر عامل ژنتیک در بروز بیماری می‌باشد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که موش رازی مستعد به سرطان خود به خود پستان می‌باشد که پس از ۱۱ ماهگی بروز

- resistance to mouse mammary tumor virus infection.. J.Viro, 74: 2752 - 2759.
9. Harrison, S.D.J., Burdeshaw, J.A., Crosby, R.G., Cusic, A.M. and Denine, E.P.(1978) Hematology and clinical chemistry reference values for C57BL/6 DBA/2F , mice. Cancer Res. 38:2636-2639.
 10. Heston, W.E., George, V. T., Subura,Y.(1963) Strain DD , new mammary tumor strain and comparison of DD with strain C3H. J. Natl Cancer inst. 23: 237 - 251.
 11. Kuperwasser, C., Hurlbut, G.D., Kittrell, F.S., Dickinson, E. S., Laucirica, R., Medina, D., Naber, S.P. and Jerry, D.J.(2000) Development of spontaneous mammary tumors in Balb/c *p53* heterozygous mice. Am J. Path. 157:2151 - 2159.
 12. Mcpherson, K., Steel, C.M., Dixon, J.M.(2000) Breast cancer epidemiology, risk factors, and genetics. Bio. Med. J. 321: 624 - 628. 2000.
 13. Medina, D.(1974) Mammary tumorigenesis in chemical carcinogen - treated mice. J. Natl Cancer Inst. 53: 213-221.
 14. Medina, D.(1982) Mammary tumors. In the mouse in biomedical research. by Foster H.L et al. Academic press NY , London. 4 :373-391.
 15. Michael, F.W.(1987) Festing. International index of laboratoy animals. Fifth ed. oxford , England .pp.47.
 16. Mose, A.R., Hegge, L.F., Cardiff, R.D.(2001) Genetic background affects susceptibility to mammary hyperplasias and carcinomas in APC ^{Min/+} Mice.
 17. Nandi, S., McGrath, C, S.(1973) Mammary neoplastic in mice. Adv. Cancer Res. 17: 353-414.